

Поліщук М.Г.

кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ ЯК ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ

Конституційне проголошення землі основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави (ст. 14), обумовлює необхідність законодавчого закріплення, та впровадження у практику ефективних механізмів охорони землі, окремих земельних ділянок та земельних ресурсів. Серед усіх категорій земель України найбільш цінними є землі сільськогосподарського призначення. Проте у процесі проведення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва правовий режим земель сільськогосподарського призначення як основного національного багатства забезпечений не був. [2 стр. 6]

Охорона земель та боротьба з їх деградацією – проблеми, які сьогодні у всьому світі являються глобальними. У вересні 2015 року в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН у Нью-Йорку відбувся Саміт ООН для прийняття Порядку денного в галузі розвитку на період після 2015 року. Під час цієї зустрічі лідери 193 країн ухвалили 17 глобальних Цілей сталого розвитку на 2016-2030 рр., одна з яких – безпечне використання землі (збереження екосистем суші).

В усьому світі питання економічні, державні, завжди ставляться вище екологічних. Україна не є виключення, у нас при обробці ґрунтів господарники повсякчас жертвують інтересами екології в угоду економічним інтересам. Результати моніторингу ґрунтів свідчать, що їхній стан в останні десятиліття погіршився, і якщо не вживати необхідних заходів деградаційні процеси будуть продовжуватися.

Так, середньорічні втрати ґрунту від водної та вітрової ерозії складають 15 т/га. Це означає, що ґрунтовий покрив країни втрачає щороку біля 740 млн. тонн родючого ґрунту. Саме тому, охорона земель у наш час стала однією з найважливіших екологічних проблем.

Нормативно-правове забезпечення охорони земель в Україні визначається положеннями Конституції України, Земельного кодексу України, Законів України «Про охорону земель», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про землеустрій» тощо.

Узагальнені вимоги до охорони земель закріплені у главі 26 Земельного кодексу України (далі – ЗКУ), яка відображає завдання, зміст і порядок охорони земель, та Законі України «Про охорону земель» (далі – Законі).

Законодавче визначення поняття охорони земель знаходимо у ст.162 Зе-

мельного кодексу України: «Охорона земель – це система правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на раціональне використання земель, запобігання необґрунтованому вилученню земель сільськогосподарського і лісгосподарського призначення, захист від шкідливого антропогенного впливу, відтворення і підвищення родючості ґрунтів, підвищення продуктивності земель лісгосподарського призначення, забезпечення особливого режиму використання земель природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення».

Аналогічне визначення, за винятком незначних редакційних відмінностей, міститься й у ст.1 Закону. Основним завданням охорони земель є забезпечення збереження та відтворення земельних ресурсів, екологічної цінності природних і набутих якостей земель.

Охорона земель включає:

- обґрунтування та забезпечення досягнення раціонального землекористування;
- захист сільськогосподарських угідь, лісових земель та чагарників від необґрунтованого їх вилучення для інших потреб;
- захист земель від ерозії, селів, підтоплення, заболочування, вторинного засолення, переосушення, ущільнення, забруднення відходами виробництва, хімічними та радіоактивними речовинами та від інших несприятливих природних і техногенних процесів;
- збереження природних водноболотних угідь;
- попередження погіршення естетичного стану та екологічної ролі антропогенних ландшафтів;
- консервацію деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських угідь. [3, стр. 12]

Згідно з Земельним кодексом України при здійсненні діяльності, пов'язаної з порушенням поверхневого шару ґрунту, власники земельних ділянок і землекористувачі повинні забезпечувати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий, або на іншу земельну ділянку для підвищення продуктивності та інших якостей. Нарешті деградовані і малопродуктивні землі, господарське використання яких є екологічно небезпечним та економічно неефективним, підлягають консервації, яка становить окремий напрям охорони земель. Важливе значення у забезпеченні охорони земель має юридична відповідальність за порушення земельного законодавства. Особи, винні в недодержанні передбачених законодавством вимог щодо охорони земель, можуть бути притягнуті до адміністративної, цивільної, а в ряді випадків і до кримінальної відповідальності. [4, стр. 62]

На жаль, у своїй більшості правові положення вказаних складових охорони земель не реалізуються. Причини тому різні – корумпованість системи, незацікавленість контролюючих органів, відсутність чіткої правової бази, недостатня методична підготовка, недооцінка значення екологічних та еконо-

мічних чинників. Окремо можна виділити відсутність документації із землеустрою, якою визначаються обмеження (обтяження) у використанні земель, заходи щодо їх охорони та поліпшення, обов'язкові для власників земельних ділянок та землекористувачів.

1. Конституція України//ВВР. України- 1996. №30.-ст.141
2. Земельний кодекс України // ВВР. України №2002 .-3-4.ст-27
3. Цивільний кодекс України // ВВР. України 2003.ст 356
4. Земельне право України: навч. посібник / І. І. Килимник, О. І. Міхно ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 166 с.

Саксонов Владислав Борисович,
доцент кафедри конституційного
та адміністративного права
юридичного факультету
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗМІСТ СУБ'ЄКТИВНОГО ЮРИДИЧНОГО ПРАВА В НАВЧАЛЬНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Однією з найважливіших і водночас найбільш складних тем у структурі навчального курсу «Теорія держави і права» є проблематика правових відносин. Як відомо, зміст правовідносин становить поведінка суб'єктів цих відносин та її юридичне закріплення нормами права у вигляді суб'єктивних юридичних прав і обов'язків. Зазвичай у правовідносинах виокремлюють фактичний, вольовий та юридичний зміст. При цьому підкреслюється, що юридичний зміст правовідносин – це зафіксовані у нормах права суб'єктивні права та юридичні обов'язки їх учасників.

Суб'єктивне юридичне право визначають як надану праводієздатному суб'єкту юридичними нормами з метою задоволення його інтересів або інтересів тих осіб, яких він представляє за законом, міру можливої (дозволеної) поведінки у правовідносинах, забезпечену кореспондуючим обов'язком зобов'язаної сторони правовідносин і гарантовану державою [1, с. 233].

Зміст суб'єктивного юридичного права складають певні правомочності. Передусім, указують на можливість власних активних дій особи, якій належить суб'єктивне юридичне право. В якості прикладів реалізації таких правомочностей також наводять варіанти активних дій – право голосувати, працевлаштовуватися, продавати або дарувати своє майно тощо [2, с. 388]. Таким чином, при розгляді змісту суб'єктивного юридичного права увага акцентується саме на можливості власних активних дій особи, якій належить